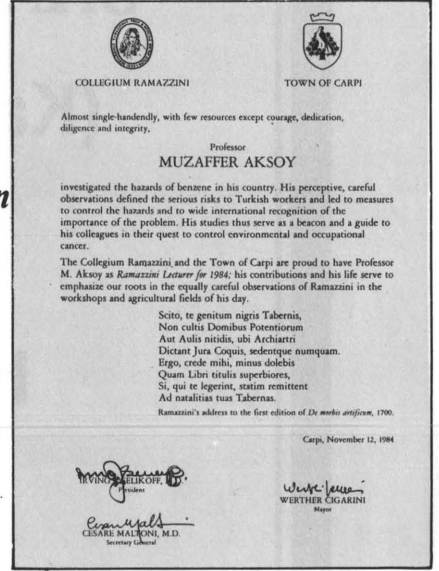
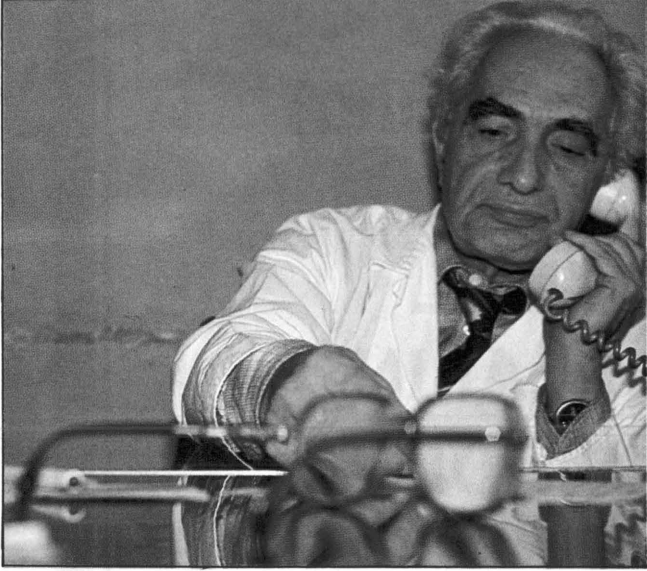

Ramazzeni, mesleklerle bazı hastalıkların arasındaki ilişkiyi kesin bir biçimde dile getirirken, "Ben kendi payıma düşeni yeteneğimin sınırları içinde yaptım ve bunu gerçekleştirirken en düşük seviyedeki işyerlerini incelemek ve işin özünü araştırmaktan utanmadım."

12 Kasım 1984 günü Carpi kenti Belediye Meclisi ve Kongre Binasında yapılan bir törenle ilk Ramazzini ödülü Dr. Viliani ve Dr. Muzaffer Aksoy'a verildi.

Hocamızı Çapa Tıp Fakültesi Hematoloji Kürsüsünde İstanbul Tabip Odası Yönetim Kurulu ve 'Toplum ve Hekim' emekçileriyle birlikte ziyaret ettik. Aramızda çok uzun bir söyleşi geçti. Özetle Prof.Dr. Muzaffer Aksoy şöyle konuştu:

"Meslek Hastalıkları tıbbının babası ününü kazanan, yetenekli bir gözlemci olan Dr.Ramazzini, mesleklerle bazı hastalıkların arasındaki ilişkiyi kesin bir biçimde dile getirmiştir. Onun şu satırları karşısında heyecanlanmamak olanaksızdır:

"Tıp, hukuk bilimi gibi, çalışanların iyiliğine katkıda bulunmak ve görevlerini mümkün olduğu kadar, sağlıklarını bozmadan yapmalarını sağlamak zorunluğunda ve görevindedir. Ben kendi payıma düşeni yeteneğimin sınırları içinde yaptım ve bunu gerçekleştiren en düşük seviyedeki işyerlerini incelemek ve işin özünü araştırmaktan utanmadım."

Dr. Ramazzini bu amaçla sayısız işyerinde ve işçide örneğin maden ocakları, kalaycı, aynacı, boyacı, sülfür işçisi, eczacı, badanacı, ekmeççi, fırın ve sabunhanelerde çalışanlar, balıkçı, konfeksiyoncu ve benzerlerinde incelemelerde bulunmuştur.

Geçmişte meslekle insan sağlığı arasındaki ilişkiye en çok değinen bilginlerden ikisi 16. yüzyılda Avrupa'da yaşayan Georius Agricola (Georg Bauer) ve Paracelsus'tur. Bu bilginler daha çok maden ocaklarında gözükken solunum zorlukları ve hastalıkları üzerinde durmuşlardır. Meslekle hastalıklar arasındaki ilişkiyi en belirli biçimde tanımlayan Dr. B. Ramazzini ilk

Dr. Nurhayat ZERRİN

meslek hastalıkları kitabı olan "De Morbis Artificum Diatriba"yı 1700 tarihinde yayımlamıştır. Bu kitap uzun süre, çeşitli işyerlerinin ve orada çalışanların sağlık durumlarının incelenmesi sonucu meydana gelmiştir.

Ramazzini'nin anısına doğduğu şehir olan Carpi'de, 350. doğum yılı olan 1983'te "Collegium Ramazzini" adlı bir dernek kuruldu. Bu derneğin amcı bütün dünyada "meslek hastalıkları tıbbına" katkıda bulunmaktır. Başkanı ünlü bilgin Prof.Dr. I.Selikoff genel sekreteri ünlü patoloğ Prof.Dr. C. Maltoni'dir.

Bu yıl dernek, ilk "Ramazzini Ödülü"nü benzenin toksik ve lösemi etkilerini gösteren Milano Tıp Fakültesi hocalarından Prof.Dr. E.C. Vigliani ile bana verilmesini kararlaştırdı, bu amaçla 12 Kasım 1984 tarihinde, ödül ve madalyalar Prof.Vigliani hasta olduğu için onun yerine yardımcısı Prof.Dr. Fuaya ve bana verildi. İtalya'da bilime gösterilen yakın ilgi ve sevginin en üst düzeyde olduğunu özellikle belirtmek isterim burada.

Bildiğiniz gibi ben meslek hastalıkları bilgini değil hematoloğum. 1960-61 yıllarında kendi dalımda incelemelerimi sürdürürken bazı kan hastalıklarının Benzen'le ilişkili olduğunu saptadım. Bu hastalıkların başında aplastik anemi, lökopeni vardı. Daha sonra iş ve işçi alanlarında araştırma yaparken bu hastalıkların birer meslek hastalığı niteliğinde olduğu ortaya çıktı. Bildiğiniz gibi bulaşıcı ya da mikropların yarattığı hastalıklar, yirminci yüzyılın yarısına kadar insan yaşamını en çok zorlayan sağlık sorunlarının başında geliyordu. Önce

Ramazzini Ödülü sahibi Prof.Dr. Muzaffer Aksoy'u kutladık

sulfonamidler ve kısa süre sonra penisilin ve öbür antibiyotiklerin bulunması, bunların insan sağlığında yarattığı sayısız zararların azalmasına neden oldu. Buna karşıt, artan bir hızda sanayileşen dünyamızda, kimyasal maddelere bağlı sağlık sorunları, bulaşıcı hastalıklardan boşalan yeri aldı. Günlük hayatımızda kullandığımız eşyaların çoğunluğu kimyasal madde ürünüdür. Kimya bilimi, her gün kullanma alanı bulunabilen yeni bir kimyasal madde üretmektedir. Örneğin yalnız benzen'den 40 bine yakın yeni kimyasal madde elde edilmiştir. Bu kimyasal maddelerin ucuzluk ve kolaylık getirdikleri kesindir. Öte yandan gerek bu kimyasal ürünlerin elde edilmesinde ve gerekse kullanımında, sağlığı zorlayan sorunların ve hastalıkların çıktığına hiç kuşku yoktur. Tıp bugün ancak çok az sayıda kimyasal madde ve ürünlerinin ne gibi sağlık sorunlarına neden olduğunu saptayabilmiştir.

İlk kez 1897 yılında iki yarı yerde iki ayrı bildirim yayınlandı. Biri İsvçe'te bir lastik fabrikasında çalışan 4 işçinin aplastik anemiden öldüğü saptanmış ve bildirilmiştir. İkinci gözlem Fransada aynı yılda aynı çalışma ortamında bir işçinin kanamalarla seyreden akut lökoz'a yakalandığı açıklanmıştır. Aradan bunca yıl geçti özellikle sanayi yönden gelişmiş ülkelerde, ABD de ve Avrupa ülkelerinde Benzen'e bağlı bir çok kan hastalıkları bildirildi. Sonuçta Benzen kullanımı kontrol altına alınarak hastalık olguları azaldı. Yalnız burada şunu açıklamam gerekir. Benzen'e bağlı kan hastalıkları iki şekilde görülür. Akut ve kronik. Hastalık akut olarak ortaya çıktığında, büyük bir gürültüyle tüm kamu oyunu meşgul edercesine görülür. Bildirimlerde yer alan olgular bunlardır. oysa toplumsal tehlikesi çok daha fazla olanı kronik olanıdır. Bunlar toksikasyondan 30-40 yıl sonra çok ağır sağlık sorunlarıyla ortaya çıkarlar.

Ülkemizde durum batıdan değişiktir. Türkiye sanayileşmeye geç girdi, yani benzen'le geç tanıştı. Ayrıca bizde yapıştırıcı olarak petrolde eritilen kauçuk kullanılmıştır. İşyerlerinin elverişsiz koşulları, hijyenden yoksunluğu, alt yapı eksikliği, sağlık kontrolünün olmaması, beslenme bozukluğu kısa bir sürede önemli olguların ortaya çıkmasına neden oldu. Sonuçta sayısız aplastik anemi, işçilerin arasında görüldü bir çoğunun ölümüne sebep oldu. Sorun kamuoyuna aktarılınca panik yarattı, her ne kadar ilgili sağlık kurumlarımız konuya hiç önem vermedilse de, işçiler tehlikeyi sezdiklerinden işverenleri, benzen içermeyen yapıştırıcılar aramalara zorladılar. Böylece heksan ve heptan gibi çözücülerle hazırlanmış yapıştırıcılar ortaya çıktı. Ve bir süre için işçiler arasında benzene bağlı sağlık sorunları azalmış oldu. İş buraya gelince bizim o zamana dek çözümleyemediğimiz bir sorun vardı. Şöyle ki insanda benzen'in lösemiye neden olduğunu bildiren bir çok olgu varken, laboratuvarlarda hayvan deneylerinde tek bir olgu bildirilmedi. Ayrıca epidemiyolojik olarak, benzenle karşı karşıya gelen bir kesim işçiyle, gelmeyen başka bir kesim arasında istatistik bakımından, kan kanserine fazla bir üstünlük gösteren bir

araştırma da hiç bir yerde yapılmamıştır. İşte bu iki boşluk benzen'in lösemi yaptığını bir çok bilgin kuşkuyla karşıladı. Ama biz çalışmalarımızı sürdürdük. 1974 te İstanbul'daki belirli bir ayakkabı işçisi grubunda gözükten lösemi sayısı ile, genel olarak o grupta gözükebilecek lösemi sayısını karşılaştırdık ve bildirimizi o yıl dünyanın en önemli Hematoloji dergisi olan 'Blood' dergisinde yayınladık. Kısa bir süre sonra ABD Çalışma Bakanlığının İş yeri Güvenliği Bölümü benzenin değerinin 10 PPM den aşağı indirilmesine karar verildi. Buna iki etken neden olmuştu. Biri bizim Blood dergisindeki bildirimimiz, öteki de ABD'nin bazı lastik fabrikaları işçileri arasında lösemilerin sık sık görülmeydi. Dava ABD Yüksek Mahkemesinde görüldü. Bilirkişi olarak davet edildik. Benze değerinin 10 PPM den 1 PPM e düşürülmesini önerdik, Yüksek Mahkeme savımızı kabul ettiği halde Sanayi patronlarının baskısı sonucunda önerimiz 5'e karşı 4 oylamayla reddedildi ve benzen değeri 10 PPM de kaldı. Bugün Avrupa'nın her yerinde benzen'in değeri aynıdır, yalnız Almanya 1 PPM'e İsvçe ise 5 PPM'e düşürmüştür bulunuyor.

Bize gelince, bizde 1974-75 tüzüğüne göre benzen'in değeri 20 PPM dir. Evet yanlış duymadınız 20 PPM. Gördüğünüz gibi bu, akılalmaz ölçüde yüksek bir değerdir. 45 yıl önce İstanbul Tıp Fakültesi kararıyla Çalışma Bakanlığına bir öneri vererek, İşyerleri Tüzüğünde benzen'in hiç olmazsa 10 PPM'e düşülmesini istemiştik. Bunu Toplum Sağlığı Kürsüsünden Doç.Dr. Tuna Akbulut'la birlikte hazırladığımız bir yazıyla bildirdik. Fakat ne yazık ki hiç bir yanıt alamadık. Oysa bu konu oldukça önemlidir. Benzen'in değerini çok düşürmek gerekir, o da yetmez kimyasal maddelerle çalışan işçilerin yaşamını gerçek bir kontrol altında tutmalıyız.

Sözlerime bunu da eklemek isterim, benzen'i dışlamakla da iş bitmiyor. Solventlere benzen yerine konacak öteki maddeler, örneğin heptan, heksan ve tuluen de sanıldığı gibi benzenden yoksun değildir. Evet bu maddeler, gerektiği gibi petrolden elde edilirse saftır. Biz bu maddeleri Türkiye'de kok kömüründe elde ediyoruz ve o yüzden benzen içermektedir. Bu maddelerin dışalmları da bir çözüm getirmiyor. Çünkü batı medeniyet ölçüleri yalnız kendileri için işler. Onlar tuluen'i kendileri için petrolden, bizim için kok kömüründen elde ederek satarlar. Bundan hiç kuşkunuz olmasın.

Bugün geldiğimiz nokta neresidir? Sorunuza şöyle bir yanıtım var. Yaptığımız bir araştırma son on yılı kapsamaktadır. Batıda benzen'e bağlı hematolojik hastalıklar en alt düzeye düşmüşken, bizde tüm hematolojik hastalıkların dörtte birinin benzen'e bağımlı olduğu saptanmış bulunuyor. Belki akut hecmelere az raslıyoruz ama ülkemizde bir meslek hastalığı olarak kronik benzen intoksikasyonu en yüksek boyuta ulaşmıştır. Ve bunun sorumlusu da kontrolsüzlüktür."

Hocamızı tekrar kutladık. Yararlı çalışmalarında başarılarının devamını diledik. Sevgimizi ona sunduğumuz çiçeklerle dile getirdik ve yakasına İstanbul Tabip Odası rozetini takarak ayırdık.